

قانون مجازات اسلامی

دکتر محمد دلیرراد

دانشکده پزشکی
گروه پزشکی قانونی و مسمومیت‌ها

مواد منتخب از

قانون مجازات اسلامی

دکتر محمد دلیرراد
متخصص پزشکی قانونی و مسمومیت‌ها
استادیار دانشگاه
Mohammad Delirrad

انواع حقوق (قانون)

حقوق مدنی (Civil or Social Law)

حقوق کیفری (Penal or Criminal Law)

کیفری	حقوقی	تفاوت
با شکواییه	با دادخواست	آزانه پرونده به محاکم
شاکلی و مشتکی‌عنه	خواهان و خوانده	تفاوت در اصحاب دعوا
دادگاه عمومی جزایی	دادگاه عمومی حقوقی	تفاوت در مرجع رسیدگی کننده
با احضاریه	با اخطاریه	تفاوت در نحوه ابلاغ (البته همیشه برای شاکلی اخطاریه فرستاده نمی‌شود.)
آیین دادرسی کیفری	آیین دادرسی مدنی	تفاوت در قانون حاکم (اگر در موردی آذک مسکوت باشد به آدم مراجعه می‌شود.)
کیفری: نظام ادله آزاد	نظام ادله قانونی (محصور)	نظام ادله اثبات
۵۰۰۰ تومان	دو درصد	تفاوت در هزینه دادرسی و رسیدگی
دیوان عالی کشور (ماده ۲۷۲ آ.ذ.ک)	دادگاه صادر کننده رای (ماده ۴۲۶ آ.ذ.م)	تفاوت در مرجع اعاده دادرسی
رسیدگی	دادرسی	تفاوت در سیر پرونده
اطفال، مجانین و افراد غیرممیز مسؤول نیستند.	همه افراد	مسئولیت افراد

قانون مجازات اسلامی

دکتر محمد دلیرراد

قانون مجازات اسلامی فعلی

- لایحه یک فوریتی مجازات اسلامی (کلیات، حدود، قصاص، دیات) ارائه شده به مجلس شورای اسلامی
- موافقت مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت ۵ سال در تاریخ ۱۳۸۸/۹/۲۵
- مصوب کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۱
- تأیید شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۱۱
- ابلاغ به ریاست جمهوری: ۱۳۹۲/۲/۳۰
- ابلاغ به وزارت دادگستری: ۱۳۹۲/۳/۴
- انتشار در روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران: ۱۳۹۲/۳/۶

۶

Dr. Mohammad Delirrad

قانون مجازات اسلامی سابق

- تصویب: ۱۳۷۰/۵/۸
- مرجع تصویب: کمیسیون امور قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی
- ماده ۵ مورد اختلاف مجلس و شورای نگهبان
- تصویب توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام: ۱۳۷۰/۹/۷
- ابلاغ به ریاست جمهوری وقت و وزارت دادگستری
- اجرای آزمایشی به مدت ۵ سال
- به مدت ۲۲ سال با اندک تغییراتی اجرا شد.

۵

Dr. Mohammad Delirrad

کتاب اول - کلیات

بخش اول: مواد عمومی

۱۵

دکتر محمد دلیرراد

فهرست قانون مجازات اسلامی

- کتاب اول - کلیات (مواد ۱ تا ۲۱۶)
- کتاب دوم - حدود (مواد ۲۱۷ تا ۲۸۸)
- کتاب سوم - قصاص (مواد ۲۸۹ تا ۴۴۷)
- کتاب چهارم - دیات (مواد ۴۴۸ تا ۷۲۸)
- کتاب پنجم - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده (مواد ۴۹۸ تا ۷۲۸)

۷

دکتر محمد دلیرراد

فصل اول - تعاریف

ماده ۲- هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می‌شود.

۱۷

دکتر محمد دلیرراد

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- قانون مجازات اسلامی مشتمل بر جرائم و مجازات‌های حدود، قصاص، دیات و تعزیرات، اقدامات تأمینی و تربیتی، شرایط و موانع مسؤولیت کیفری و قواعد حاکم بر آنها است.

۱۶

دکتر محمد دلیرراد

فصل چهارم: قانونی بودن جرائم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری

ماده ۱۳- حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها حسب مورد نباید از میزان و کیفیتی که در قانون یا حکم دادگاه مشخص شده است تجاوز کند و هرگونه صدمه و خسارتی که از این جهت حاصل شود، در صورتی که از روی عمد یا تقصیر باشد حسب مورد موجب مسؤولیت کیفری و مدنی است و در غیر این صورت، خسارت از بیت‌المال جبران می‌شود.

۱۹

دکتر محمد دلیرراد

فصل چهارم: قانونی بودن جرائم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری

ماده ۱۲- حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها باید از طریق دادگاه صالح، به موجب قانون و با رعایت شرایط و کیفیات مقرر در آن باشد.

۱۸

دکتر محمد دلیرراد

فصل اول: مجازات‌های اصلی

ماده ۱۴ - مجازات‌های مقرر در این قانون چهار قسم است:

- الف- حد
- ب- قصاص
- پ- دیه
- ت- تعزیر

کتاب اول - کلیات

بخش دوم: مجازات‌ها

تعریف قصاص

ماده ۱۶ - قصاص مجازات اصلی جنایات عمدی بر نفس، اعضاء و منافع است که به شرح مندرج در کتاب سوم این قانون اعمال می‌شود.

تعریف حد

ماده ۱۵ - حد مجازاتی است که موجب، نوع، میزان و کیفیت اجرای آن در شرع مقدس، تعیین شده است.

قانون مجازات اسلامی دکتر محمد دلیرراد

تعریف تعزیر

ماده ۱۸- تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می‌گردد. نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می‌شود.

۲۵

دکتر محمد دلیرراد

تعریف دیه

ماده ۱۷- دیه اعم از مقدر و غیرمقدر، مالی است که در شرع مقدس برای ایراد جنایت غیرعمدی بر نفس، اعضاء و منافع و یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد به موجب قانون مقرر می‌شود.

۲۴

دکتر محمد دلیرراد

بند ج ماده ۱۵۸ ق.م.ا.

ج- هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی وی و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام می‌شود. در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نیست.

۲۷

دکتر محمد دلیرراد

ماده ۱۹- مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می‌شود:

درجه ۸	درجه ۷	درجه ۶	درجه ۵	درجه ۴	درجه ۳	درجه ۲	درجه ۱	نوع مجازات
≤90 D	91 D - 6 M	≤6 M - 2 Y	≤2 - 5 Y	≤5 - 10 Y	≤10 - 15 Y	≤15 - 25 Y	≤25 Y	حبس
≤10	>10 - 20	>20 - 80	>80 - 180	>180 - 360	>360 - 550	>550 - 1	>1000	جرای نقدی (میلیون ریال)
							+	مسافره کل اموال
							+	انقاع شخص حقوقی
				+				انقاع دائم از خدمات دولتی و عمومی
	≤6 M	>6 M - 5 Y	>5-15 Y					محرومیت از حقوق اجتماعی
		≤5 Y	دائم					ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی
		≤5 Y	دائم					یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی
		≤5 Y	دائم					ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی
		≤5 Y						ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد
		≤5 Y						تعمیر توسط اشخاص حقوقی
		≤5 Y						طلاق (شهره)
<10	11-30	31-74	75-99					در جزئیات مقرر
			+					انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها

۲۶

دکتر محمد دلیرراد

قانون مجازات اسلامی دکتر محمد دلیراد

ماده ۴۹۵ ق.م.ا.

تبصره ۱- در صورت عدم قصور یا تقصیر پزشک در علم و عمل برای وی ضمان وجود ندارد هر چند برائت اخذ نکرده باشد.

تبصره ۲- ولی بیمار اعم از ولی خاص است مانند پدر و ولی عام که مقام رهبری است. در موارد فقدان یا عدم دسترسی به ولی خاص، رئیس قوه قضاییه با استیذان از مقام رهبری و تفویض اختیار به دادستان های مربوطه به اعطای برائت به طیب اقدام می نماید.

۲۹

دکتر محمد دلیراد

ماده ۴۹۵ ق.م.ا.

هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است مگر آنکه عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا این که قبل از معالجه برائت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود و چنانچه اخذ برائت از مریض به دلیل نابالغ یا مجنون بودن او، معتبر نباشد و یا تحصیل برائت از او به دلیل بیهوشی و مانند آن ممکن نگردد، برائت از ولی مریض تحصیل می شود.

۲۸

دکتر محمد دلیراد

ماده ۴۹۶ ق.م.ا.

پزشک در معالجاتی که دستور انجام آن را به مریض یا پرستار و مانند آن صادر می نماید، در صورت تلف یا صدمه بدنی ضامن است مگر آنکه مطابق ماده (۴۹۵) این قانون عمل نماید.

۳۱

دکتر محمد دلیراد

ماده ۴۹۷ ق.م.ا.

در موارد ضروری که تحصیل برائت ممکن نباشد و پزشک برای نجات مریض، طبق مقررات اقدام به معالجه نماید، کسی ضامن تلف یا صدمات وارده نیست.

۳۰

دکتر محمد دلیراد

قانون مجازات اسلامی

دکتر محمد دلیرراد

ماده ۲۹۵ ق.م.ا.

هرگاه کسی فعلی که انجام آن را برعهده گرفته یا وظیفه خاصی را که قانون بر عهده او گذاشته است، **ترک** کند و به سبب آن، جنایتی واقع شود، چنانچه توانایی انجام آن فعل را داشته است جنایت حاصل به او مستند می‌شود و حسب مورد عمدی، شبه عمدی، یا خطای محض است، مانند این که مادر یا دایه ای که شیر دادن را برعهده گرفته است، کودک را شیر ندهد یا **پزشک یا پرستار** وظیفه قانونی خود را ترک کند.

۳۳

دکتر محمد دلیرراد

ماده ۴۹۶ ق.م.ا.

تبصره ۱- در موارد مزبور، هرگاه مریض یا پرستار بدانند که دستور اشتباه است و موجب صدمه و تلف می‌شود و با وجود این به دستور عمل کند، پزشک ضامن نیست بلکه صدمه و خسارت مستند به خود مریض یا پرستار است.
تبصره ۲- در قطع عضو یا جراحات ایجاد شده در معالجات پزشکی طبق ماده (۴۹۵) این قانون عمل می‌شود.

۳۴

دکتر محمد دلیرراد

بخشنامه مجازات جایگزین حبس

از آنجا که قانون‌گذار در فصل نهم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ مجازات‌های جایگزین حبس را تصویب و ابلاغ نموده، ضرورت دارد قضات دادگاهها در رسیدگی به جرایم پزشکی نظر به حساسیت مشاغل پزشکی و با ملاحظه جایگاه متهم، دفعات یا کیفیت ارتکاب، قصد و نیت احسان به بیمار و سایر جهات مخففه در صورتی که قتل غیرعمد به واسطه بی‌احتیاطی یا بی‌میلالتی یا به سبب عدم رعایت نظامات واقع شود، در تعیین کیفر با رعایت فصل نهم قانون مذکور به‌ویژه مواد ۶۴، ۶۸، ۷۰، ۸۳، ۸۵ و ۸۶ حسب مورد از مجازات جایگزین حبس از نوع جزای نقدی و یا دوره مراقبت استفاده نمایند. بدیهی است با تصویب آیین‌نامه موضوع ماده ۷۹ قانون مذکور امکان استفاده از خدمات عمومی رایگان نیز فراهم خواهد گردید.

صادق آملی لاریجانی، رئیس قوه قضائیه

۳۵

دکتر محمد دلیرراد

انواع جرم

نوع جرم	قصد فعل	قصد نتیجه
عمدی	+	+
شبه عمدی	+	-
خطای محض	-	-

۳۴

دکتر محمد دلیرراد

قانون مجازات اسلامی

دکتر محمد دلیرراد

مقدار دیه طبق قانون مجازات اسلامی سابق

- ماده ۲۹۷- دیه قتل مرد مسلمان یکی از امور شش‌گانه ذیل است که قاتل در انتخاب هر یک از آنها مخیر می‌باشد و تلفیق آنها جایز نیست:
 - یکصد شتر سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشد.
 - دویست گاو سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشد.
 - یک هزار گوسفند سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشد.
 - دویست دست لباس سالم از حله‌های یمن.
 - یک هزار دینار مسکوک سالم و غیرمغشوش که هر دینار یک مثقال شرعی طلا به وزن ۱۸ نخود است.
 - ده هزار درهم مسکوک سالم و غیرمغشوش که هر درهم به وزن ۶/۱۲ نخود نقره می‌باشد.

قرارهای تامین

- اقداماتی را گویند که قاضی برای همواره در دست داشتن متهم انجام می‌دهد.
- نوع و میزان آن به شدت و نوع جرم و اوضاع و احوال بستگی داشته و در اختیار مقام قضایی است.
- انواع:
 - التزام (Obligation)
 - کفالت یا ضمانت (Bail or bond)
 - وثیقه (Collateral)
 - وجه نقد (Cash)
 - بازداشت موقت (Detention)

۳۶

دکتر محمد دلیرراد

... مقدار دیه

- تبصره ۱- قیمت هر یک از امور شش‌گانه در صورت تراضی طرفین و یا تعذر همه آنها پرداخت می‌شود.
- تبصره ۲- بر اساس نظر حکومتی ولی امر، دیه اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اندازه دیه مسلمان تعیین می‌گردد (الحاقی ۱۳۸۲/۳/۴ و نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۷۱۶۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۴).
- ماده ۴۹۶- در این قانون مواردی از دیات که دیه بر حسب دینار یا شتر تعیین شده است شتر و دینار موضوعیت ندارد و منظور نسبت مشخص از دیه کامله است و جانی در انتخاب نوع آن مخیر می‌باشد.

مقدار دیه

- ۱۰۰ شتر
- ۲۰۰ گاو
- ۱۰۰۰ گوسفند
- ۲۰۰ دست لباس
- ۱۰۰۰ دینار طلا
- ۱۰۰۰۰ درهم نقره

تعزیرات مرتبط با سقط جنین

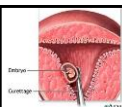
- ماده ۶۲۲- هر کس عالماً عامداً به واسطه ضرب یا اذیت و آزار زن حامله، موجب سقط جنین وی شود علاوه بر پرداخت دیه یا قصاص حسب مورد به حبس از یک تا سه سال محکوم خواهد شد.

۴۱

دکتر محمد دلیرراد

دیه در ماه‌های حرام (مهم)

ماده ۲۹۹- دیه قتل در صورتی که صدمه و فوت هر دو در یکی از چهار ماه حرام (رجب، ذیقعدہ، ذیحجه، محرم) و یا در حرم مکه معظمه واقع شود علاوه بر یکی از موارد شش‌گانه مذکور در ماده ۲۹۷ به عنوان تشدید مجازات باید یک سوم هر نوعی که انتخاب کرده است اضافه شود و سایر امکانه و ازمنه هر چند متبرک باشند دارای این حکم نیستند.

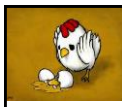

تعزیرات مرتبط با سقط جنین

- ماده ۶۲۴- اگر طبیب یا ماما یا دارو فروش و اشخاصی که به عنوان طبابت یا مامایی یا جراحی یا دارو فروشی اقدام می‌کنند وسایل سقط جنین فراهم سازند و یا مباشرت به اسقاط جنین نمایند به حبس از دو تا پنج سال محکوم خواهند شد و حکم به پرداخت دیه مطابق مقررات مربوط صورت خواهد پذیرفت.

۴۳

دکتر محمد دلیرراد

تعزیرات مرتبط با سقط جنین

- ماده ۶۲۳- هر کس به واسطه دادن ادویه یا وسایل دیگر موجب سقط جنین زن گردد به شش ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود و اگر عالماً و عامداً زن حامله‌ای را دلالت به استعمال ادویه یا وسایل دیگری نماید که جنین وی سقط گردد به حبس از سه تا شش ماه محکوم خواهد شد مگر این که ثابت شود این اقدام برای حفظ حیات مادر می‌باشد و در هر مورد حکم به پرداخت دیه مطابق مقررات مربوط داده خواهد شد

۴۲

دکتر محمد دلیرراد

گواهی خلاف واقع

• ماده ۵۳۹- هرگاه طبیب تصدیق‌نامه برخلاف واقع درباره شخصی برای معافیت از خدمت در ادارات رسمی یا نظام وظیفه یا برای تقدیم به مراجع قضایی بدهد به حبس از شش ماه تا دو سال یا به سه تا دوازده میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد و هرگاه تصدیق‌نامه مزبور به واسطه اخذ مال یا وجهی انجام گرفته علاوه بر استرداد و ضبط آن به عنوان جریمه، به مجازات مقرر برای رشوه‌گیرنده محکوم می‌گردد.

۴۵

دکتر محمد دلیرراد

گواهی خلاف واقع

• ماده ۵۳۸- هر کس شخصاً یا توسط دیگری برای معافیت خود یا شخص دیگری از خدمت دولت یا نظام وظیفه یا برای تقدیم به دادگاه گواهی پزشکی به اسم طبیب جعل کند به حبس از شش ماه تا یک سال یا به سه تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

۴۴

دکتر محمد دلیرراد

Delirrad@yahoo.com
Delirrad@umsu.ac.ir

۴۷

دکتر محمد دلیرراد

فصل بیستم - قسم و شهادت دروغ و افشای سر

• ماده ۶۴۸- اطباء و جراحان و ماماها و داروفروشان و کلیه کسانی که به مناسبت شغل یا حرفه خود محرم اسرار می‌شوند هرگاه در غیر از موارد قانونی، اسرار مردم را افشا کنند به سه ماه و یک روز تا یک سال حبس و یا به یک میلیون و پانصد هزار تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شوند.

۴۶

دکتر محمد دلیرراد